

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Boezembemaling Oeverwaard

Advies over de reikwijdte en detailniveau

7 juli 2020 / projectnummer: 3435

1 Advies voor de inhoud van het MER

Waterschap Rivierenland gaat het watersysteem in de Alblasserwaard anders inrichten. Dit is nodig omdat het niet meer lukt om het waterpeil onder extreme omstandigheden te beheersen. Het water bij de huidige inlaat is ook steeds vaker (te) zout. Voor de nieuwe inrichting zijn één of twee nieuwe gemalen in de Overwaard nodig. Voor het projectbesluit over de bemaling wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben de Commissie gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het projectbesluit over de bemaling het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een onderbouwing van de probleem- en doelstelling van het voornemen, ook in het licht van de verwachting dat de problemen in de toekomst zullen toenemen door klimaatverandering en bodemdaling;
- een volwaardige uitwerking van de locatiealternatieven genoemd in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, aangevuld met locatiealternatief Groot-Ammers West. Geef hierbij aan in welke mate de alternatieven bijdragen aan het halen van de doelen;
- de gevolgen van de alternatieven voor water, bodem, natuur, landschap, cultuurhistorie en woon- en leefomgeving.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en detailniveau Boezembemaling Overwaard (verder 'NRD') van 8 april 2020. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de NRD voldoende aan de orde komen.

Achtergrond

De aanleg van boezemwateren valt onder categorie D3.2 van het Besluit milieueffectrapportage. Er is gekozen de m.e.r.-procedure te doorlopen vanwege de impact op de omgeving van de aanleg van een nieuw boezemgemaal inclusief een nieuw te graven of aan te passen boezemkanaal. De m.e.r.-procedure wordt doorlopen ter onderbouwing voor het te nemen Projectbesluit. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland zijn bevoegd gezag en het Waterschap Rivierenland is de initiatiefnemer.

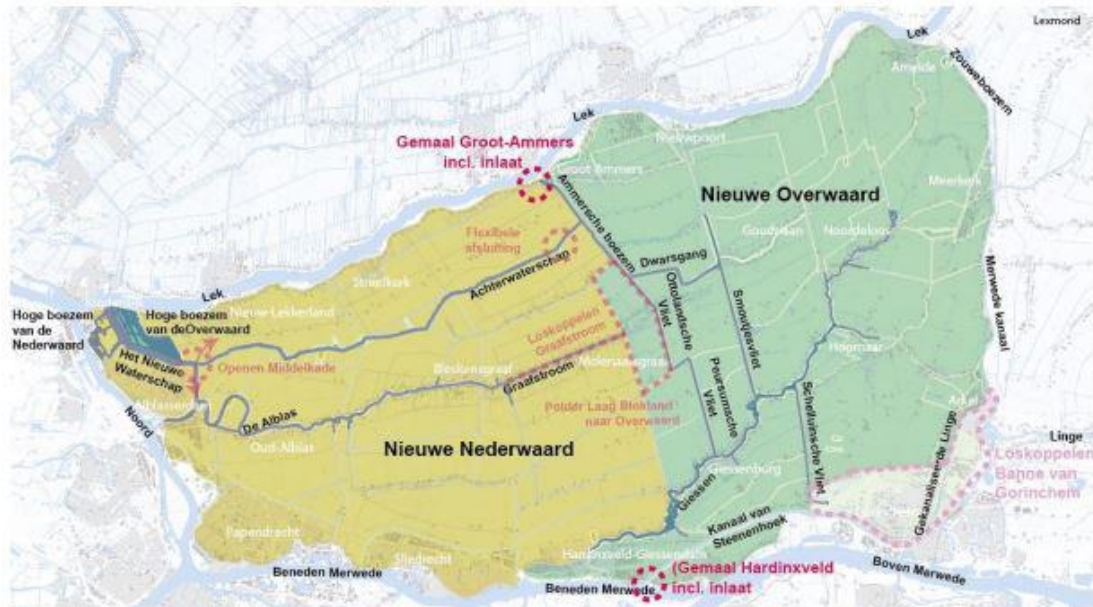
Het MER wordt in 2 fasen opgesteld. MER fase 1 is gekoppeld aan de besluitvorming over de locatie van het gemaal: nabij Hardinxveld of Groot Ammers, MER fase 2 aan de planuitwerking die eindigt met het Projectbesluit. Daarin staat de exacte locatie van het gemaal en het boezemkanaal.

Waarom een advies?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De

Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland – besluit over het project boezembemaling Overwaard.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer [3435](#) op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

Figuur 1: De toekomstige indeling van de Alblasserwaard. In rood zijn de opgaven voor één of twee boezemgemaal bij Hardinxveld en/of Groot Ammers Sluis aangegeven, in lichtrood de kleinere watersysteemmaatregelen, die geen onderdeel uitmaken van het onderhavige voornemen (bron: NRD).

2 Probleem- en doelstelling, meekoppelkansen en beleidskader

2.1 Probleem- en doelstelling

In de NRD en de Visie 2050 voor de Alblasserwaard zijn de problemen met het huidige watersysteem van de Alblasserwaard geschetst. In de Visie is aan de hand van verschillende scenario's geanalyseerd op welke wijze de problemen het beste kunnen worden opgelost. Geef aan in hoeverre de voorgenomen maatregelen die nu voorzien zijn, waarbij het peilregime in het gebied (vooralnog) gelijk wordt gehouden, als 'no-regret' kunnen worden beschouwd. Dit in het licht dat in de toekomst het peilregime mogelijk wordt aangepast met het oog op het anders omgaan met veenrijke gebieden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, oxidatie van het veen en daling van de bodem te bestrijden, en ook water voor droge zomers langer vast te houden.

Klimaatverandering

Het voornemen richt zich op een toename van de afvoercapaciteit van 30%. Deze toename geldt als randvoorwaarde voor het voornemen. De randvoorwaarde is onder andere

gebaseerd op de te verwachten effecten van klimaatverandering. Als uitgangspunt voor de effecten van klimaatverandering op het watersysteem en de benodigde capaciteit zijn onder andere de KNMI-scenario's 2014 en de neerslagstatistieken van de STOWA 2015 gebruikt.

Sinds 2014 hebben HKV en KNMI in opdracht van Stowa echter verschillende onderzoeken gepubliceerd over de toename van extreme neerslag in frequentie en intensiteit.¹ De Commissie adviseert daarom in het MER de toename van 30% in afvoercapaciteit als randvoorwaarde van het voornemen nader te onderbouwen in het licht van actuele neerslagstatistieken en hierbij de consequenties van de randvoorwaarde voor de toekomstige inrichting van de polders (noodzakelijke afvoer- en bergingscapaciteit) te beschrijven.

Bodemdaling

Als gevolg van sterke bodemdaling in veenweidegebieden kan (op termijn) verhoging van het grondwaterpeil noodzakelijk zijn. Dit kan bijvoorbeeld via onderwaterdrainage of peilfixatie (passieve vernatting), of via peilopzet (actieve vernatting) eventueel gecombineerd met een transitie in landgebruik.

Geef daarom in het MER de laatste stand van zaken aan wat betreft de ontwikkeling van de veenweidestrategie voor de Alblasserwaard, en welke gevolgen deze strategie kan hebben voor de waterbeheersing tot 2035, respectievelijk 2050.

Geef aan welk deel van de bergingscapaciteit verloren gaat bij verschillende verhogingen van het (grond)waterpeil in de Alblasserwaard. Geef ook aan wat dit betekent voor de afvoercapaciteit bij intensieve neerslag en voor de hoeveelheid water die ingelaten moet worden bij droogte. Op deze manier wordt duidelijk in welke mate de maatregelen robuust zijn voor een eventueel toekomstige verhoging van de grondwaterstand.

Kadeversterkingsopgave

Het project richt zich specifiek op het vergroten van de capaciteit van water aan- en afvoer. Tegelijkertijd blijken over een lengte van tientallen kilometers de regionale kades niet sterk en/of hoog genoeg. Naar verwachting zal de kadeversterkingsopgave door dit initiatief afnemen. Geef in het MER inzicht in de resterende kadeversterkingsopgave na realisatie van het voornemen.

2.2 Meekoppelkansen en raakvlakprojecten

In de NRD zijn verschillende ontwikkelingen genoemd die als meekoppelkansen betrokken kunnen worden bij de nieuwe boezembemaling. Genoemd zijn onder andere de verbetering van de waterkwaliteit, het realiseren van vispassages (KRW-doelen) en natuurontwikkeling via de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs het nieuwe boezemkanaal. Ga daarnaast na welke kansen er bij alternatief Hardinxveld zijn voor de versterking van het netwerk van ecologische verbindingen, waar mogelijk ook buiten het NNN. Geef in het MER fase 1 (verkenningfase) aan in hoeverre deze kansen een randvoorwaarde zijn bij realisering, dan wel afhankelijk zijn van de 3 criteria zoals beschreven op pagina 15 van de NRD en hoe ze worden meegewogen bij het maken van keuzes. Beschrijf in het MER fase 2 (planuitwerkingsfase) hoe de meekoppelkansen worden uitgewerkt.

¹ <https://www.stowa.nl/publicaties/neerslagstatistiek-en-reeksen-voor-het-waterbeheer-2019>

Ook worden in de NRD enkele raakvlakprojecten genoemd, waaronder de MIRT-verkenning A15 en de Verkenning regionale keringen Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Geef aan welke planning voor deze projecten wordt aangehouden en welke mogelijkheden voor verbinding en synergie mogelijk zijn met het onderhavige initiatief.

2.3 Beleidskader

Beschrijf in het MER het relevante beleidskader. Geef aan welke eisen en randvoorwaarden daaruit naar voren komen voor het onderhavige initiatief. Speciale aandacht vraagt de Commissie in dit verband voor de consequenties van Natura 2000, Natuur Netwerk Nederland (NNN), Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) / Nationale Adaptatie Strategie (NAS) en Kaderrichtlijn Water, en het beleid opgenomen in de ontwerp-NOVI en de omgevingsvisies en plannen van de provincie Zuid Holland en de gemeenten Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Voorgenomen activiteit

Om tot een goede vergelijking van de milieugevolgen van de alternatieven te komen, adviseert de Commissie in MER fase 1 per alternatief de voorgenomen activiteit te beschrijven en specifiek in te gaan op:

- de locatie en capaciteit van het te bouwen gemaal en het ruimtebeslag ervan;
- de ligging van nieuw te graven boezems en het ruimtebeslag (breedte en diepte) ervan;
- de richting waarin bestaande boezems worden verbreed en het ruimtebeslag ervan;
- waar de (nieuwe dan wel te verbreden) boezems in grond kunnen worden uitgevoerd en waar constructieve oplossingen nodig zijn;
- de aanleg van nieuwe dan wel de verplaatsing van bestaande kades en om hoeveel lengte het gaat;
- het benodigde grondverzet voor de aanleg van boezems en kades met daarbij de hoeveelheid afvoer van verontreinigde grond;
- het aantal en type kunstwerken benodigd om bestaande infrastructuur te kruisen;
- de ingrepen die nodig zijn om bestaande primaire waterkeringen te kruisen;
- de sloop of aanpassing van bestaande bebouwing om het gemaal en de boezem te kunnen realiseren.

Het detailniveau van deze beschrijving dient zodanig te zijn, dat de milieugevolgen in MER fase 1 op hoofdlijnen systematisch in beeld kunnen worden gebracht en daarmee bouwstenen opleveren voor de keuze van een voorkeursalternatief.

Voor MER fase 2 zullen ten behoeve van het nemen van het projectbesluit voor het gekozen alternatief bovenstaande punten meer in detail moeten worden uitgewerkt. Daartoe dienen ook de landschappelijke inpassing van de boezem en de vormgeving van het gemaal nader te worden uitgewerkt.

3.2 Alternatieven

Voorafgaand aan de totstandkoming van de NRD heeft al een ontwerp- en trechterproces plaatsgevonden naar mogelijke locaties voor het gemaal en de bijbehorende boezem. Op basis van hydrologische analyses, expert judgement en kostenramingen is een aantal alternatieven in de aanloop naar de NRD afgevallen.

De Commissie adviseert in het MER de onderzochte alternatieven, de effecten en de argumenten voor afvallen te beschrijven. Speciale aandacht daarbij verdienen de *milieu* voor- en nadelen van de verschillende alternatieven. Gebruik systematisch het beoordelingskader, zoals beschreven in de NRD (tabel 2, pagina 26–27), daarbij als basis. Geef ook een ordegrrootte inschatting van de kosten en hoe de verschillende effecten en argumenten zijn gewogen bij de keuze voor het al dan niet verder uitwerken van alternatieven en varianten.

Op voorhand adviseert de Commissie in het MER, naast de in de NRD genoemde locaties Hardinxveld en Groot Ammers Sluis, de locatie Groot Ammers-West als volwaardig alternatief uit te werken. Dit alternatief heeft in vergelijking tot alternatief Groot Ammers Sluis naar verwachting een beperktere invloed op de woon- en leefomgeving, cultuurhistorie en recreatie.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Werk met scenario's qua autonome ontwikkeling als niet precies bekend is hoe het gebied zich ontwikkelt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de gevolgen voor het gebied van klimaatverandering en bodemdaling.

4 Milieugevolgen

4.1 Algemeen

Onderbouw de keuze van de rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de milieugevolgen van het voornemen worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling. Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven.

De Commissie onderschrijft de in de NRD voorgestelde beschrijving van de milieugevolgen. In onderstaand paragrafen geeft zij voor enkele milieuthema's nog enkele aanvullende adviezen.

4.2 Wateropgaven

Beschrijf in het MER bij het doelbereik van de wateropgave, naast de afvoer- en aanvoercapaciteit, ook het peilverloop in het boezemsysteem. Neem ook op welke gevolgen de alternatieven hebben op de opgave voor kadeversterking en in welke mate in de toekomst periodiek onderhoud aan kades nodig zal zijn vanwege de fysieke gesteldheid van de ondergrond.

4.3 Natuur

Natura 2000

Nabij het plangebied liggen vogelrichtlijngebieden *Donkse Laagten* en *Boezems Kinderdijk* en het vogel- en habitatrichtlijngebied *Biesbosch*. De Commissie verwacht dat de onderscheidende effecten zich met name zullen voordoen in de aanlegfase via stikstofdepositie en mogelijk ook geluidbelasting. Met name de Biesbosch ligt op relatief korte afstand van gemaallocatie Hardinxveld en kent stikstofgevoelige en geluidgevoelige natuur met instandhoudingsdoelen. Effecten in de gebruiksfase, bijvoorbeeld op de hydrologie, acht de Commissie minder waarschijnlijk.

Geef voor ieder Natura 2000-gebied:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten;
- de actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends.

Onderzoek of er gevolgen voor de Natura 2000-gebieden zijn ten opzichte van de huidige feitelijke situatie. Als significante effecten op voorhand niet zijn uit te sluiten, moet een Passende beoordeling worden opgesteld. Neem deze als duidelijk herkenbare bijlage op, zodat alle milieu-informatie over het project bij elkaar is gebracht. Onderzoek in de Passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van de gebieden niet aantast. In de Passende beoordeling mogen bij deze beoordeling mitigerende maatregelen worden meegenomen. Uit wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen.²

Het is van belang om in de eerste fase van dit project, waarin een keuze uit de alternatieven wordt gemaakt, al zicht te krijgen op *de risico's op* aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden. Dit omdat de ADC-toets er voor deze gebieden toe kan leiden dat een alternatief met minder gevolgen voor Natura 2000-doelstellingen gekozen moeten worden.

² Indien de passende beoordeling van een plan of project (of programma) niet de vereiste zekerheid biedt dat de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied niet worden aangetast, kan alleen toestemming voor een plan of project worden verleend indien: A - Er geen alternatieven zijn, D - Sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en C - De nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

Natuur Netwerk Nederland (NNN) en weidevogelgebieden

Geef de gebieden en de in het NNN opgenomen ecologische verbindingzones duidelijk aan en beschrijf hun waarden. Doe dit ook voor de belangrijke weidevogelgebieden³. Toets de effecten van het voornemen op het NNN aan het 'nee-tenzij'-beginsel uit het provinciaal beleid.

Beschrijf in MER fase 1 globaal de mitigatie en/of compensatieopgave als aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden verwacht wordt. Geef in MER fase 2 in meer detail aan hoe de mitigatie en/of compensatie wordt vormgegeven. Beschrijf in MER fase 1 per alternatief de meekoppelkansen voor versterking van het NNN, bijvoorbeeld door realisering van ecologische verbindingen. Geef in MER fase 2 aan hoe de meekoppelkansen in het voorkeursalternatief worden vormgegeven.

Beschermde soorten

Geef in MER fase 1 per alternatief, bijvoorbeeld op basis van bureauonderzoek, een beargumenteerde risico-inschatting van negatieve effecten op beschermde soorten, en van de mogelijkheden om deze effecten te voorkomen of te verzachten. Ga ook na in hoeverre de alternatieven kansen bieden voor versterking van leefgebieden voor beschermde soorten. Beschrijf in MER fase 2 op basis van een (quick scan) veldonderzoek de beschermde soorten in het studiegebied voor zover die door het voornemen beïnvloed kunnen worden. Doe dit voor zover relevant voor de aanleg- en eindfase afzonderlijk.

Geef de aanwezigheid van beschermde soorten op kaart aan en ga in op de volledigheid van de beschikbare gegevens. Beschrijf per relevante soort in hoeverre verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden en wat de gevolgen kunnen zijn voor de gunstige staat van instandhouding, rekening houdend met mitigerende en eventueel compenserende maatregelen. Motiveer, voor de soorten waarvoor een ontheffing nodig is, op grond waarvan wordt verondersteld dat die wordt verleend en formuleer aanbevelingen voor aanvullend veldonderzoek ten behoeve van een ontheffingsaanvraag.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Beschrijf voor het studiegebied de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het plangebied en de directe omgeving. Besteed voor wat betreft cultuurhistorie aandacht aan alle drie de facetten hiervan:

- de archeologische (verwachtings)waarden;
- het gebouwde erfgoed, zoals (water)molens en molenbiotopen⁴, oude gemalen en hun context in het omringende landschap;
- de landschappelijke elementen, zoals de dijken, kades, Oude Hollandse Waterlinie.

Beschrijf per alternatief hoe deze en andere waarden door het voornemen zullen worden beïnvloed en welke mogelijkheden er zijn om de negatieve gevolgen voor landschap en cultuurhistorie te minimaliseren.

De Commissie adviseert bij alternatief Groot Ammers na te gaan in welke mate de effecten op landschap en cultuurhistorie beperkt kunnen worden. Denk daarbij aan het verminderen van het ruimtebeslag door het toepassen van constructies zoals damwanden en de bouw van een

³ https://atlas.zuid-holland.nl/GeoWeb54/index.html?viewer=UPG_Netwerk_natuur_Zuid-Holland

⁴ Denk aan de Molenkade met de Roedenloods.

gemaal in de dijk in plaats van er boven op. Mogelijk zorgt dit ook voor minder effecten op de woon- en leefomgeving.

Gelet op aard en schaal kan het voornemen lokaal grote en onomkeerbare effecten hebben op de omgeving. Het is dan van belang de negatieve effecten op bestaande landschappelijke waarden los te beschouwen van eventuele positieve effecten van het voornemen. Dit omdat anders uit de dan resulterende neutrale of licht negatieve score in de effectbeoordeling ten onrechte de indruk kan ontstaan, dat er geen effecten/veranderingen zijn.

Maak de effecten (positief, negatief) inzichtelijk aan de hand van visualisaties. Voer de visualisaties bij voorkeur uit in de vorm van vergelijkingen tussen 'nu' en 'straks' vanaf steeds dezelfde gezichtspunten, bijvoorbeeld veelgebruikte verblijfplaatsen of routes. Besteedt hierbij specifiek aandacht aan de ruimtelijke impact van het verbreden of nieuw graven van boezemvaarten op de bebouwde omgeving (Groot-Ammers, Hardinxveld).

De vormgeving en inpassing in het landschap van de nieuwe profielen van vaarten en kades, als ook van gebouwen zoals een nieuw gemaal beschouwt de Commissie als een specifiek aandachtspunt voor de uitwerking in MER fase 2. De Commissie adviseert om daartoe een inpassingsvisie/kwaliteitskader te ontwikkelen.

4.5 Woon- en leefomgeving

Beschrijf voor de realisatiefase de effecten van luchtkwaliteit, (laagfrequent) geluid en trillinghinder op de woon- en leefomgeving en geef aan of de effecten passen binnen de wettelijke kaders. Indien er negatieve veranderingen optreden, geef dan aan of mitigerende maatregelen mogelijk zijn om de effecten te beperken.

Beschrijf op basis van een (indicatieve) grondbalans en grondstromenplan de onderscheidende verkeerseffecten en voor het voorkeursalternatief de verwachte vervoersbewegingen die plaatsvinden in de realisatiefase. Geef aan of, en zo ja in welke, mate vervoer per schip mogelijkheden biedt. Ga in op de mogelijke gevolgen voor de verkeerscirculatie, verkeersveiligheid en de bereikbaarheid van woningen en aanliggende percelen tijdens de uitvoering van de werkzaamheden.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Jan Bakker

dr. Wilfried ten Brinke

Eric van der Burg (voorzitter)

drs. Gert Dekker

dr. Geert Draaijers (secretaris)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Projectbesluit.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D3.2, de aanleg, wijziging of uitbreiding van werken inzake kanalisering of ter beperking van overstromingen, met inbegrip van primaire keringen en rivierdijken.

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

Initiatiefnemer besluit

Waterschap Rivierenland.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3435](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

